

opravil vse, kar je kdaj v meni zadrhtelo in vse je postalo zdaj čisto in belo in celo vse, kar se bo še kdaj v meni zbudilo, bo nosilo brez madeža sijaj te ure na sebi. Tako čutim zdaj večno mladost svoje duše in svetlo prostost življenja in pot naprej. —

Tako sem prepiral skoraj dobesedno, samo da v prozaični obliki, ta proizvod.

Sploh pa ima g. Oton Zupančič to specialiteto, da rad meša „sacra profanis.“ Primeri še njegovo „večerno vizijo“ itd. Trivialna je tudi njegova: V album slikarju Hinku Smrekarju. Seveda, včasih tudi drastičen govor ni neprimeren, primeri „Novo pisarijo,“ gre se samo zato, kje in kako se kaj pove.

Gospod Oton Zupančič je gotovo nadarjen pesnik, morda najnadarjenejši med živečimi. Ker se je pa odpravil na pot „brez ciljev in brez cest“, ni izmeril nebeške plani, ko je bil najvišji dan, ampak je zašel v ploho besed. Ako bo še nadalje premišljeval sam s seboj, bo morda prišel do tega spoznanja, da mora tudi poezija, da bo resnična in potemtakem res lepa, biti zvezana z življenjem. Skupna narodova duša in skupna narodova misel mora biti umetniku kriterij. Kar ona reče: „ne razumem“, ne more biti umetno in ne more biti lepo. Treba se vrniti nazaj, odkoder smo izšli — k duši naroda — in jo obogatiti z izkušnjami in z deli misli, volje in čuvstva naše individualnosti. Dr. L. L.

09650

Dr. M. Murko: **Geschichte der älteren südslavischen Litteraturen.** Leipzig, 1908. — V zbirki Amelang: Die Litteraturen des Ostens in Einzeldarstellungen, fünfter Band. — Dobi se v Katoliški Bukvarni, cena 6 kron, vezana knjiga 7 kron 20 vin. — Slednjič smo dobili knjigo, ki se je že dolgo obetala in so jo že mnogi željno pričakovali. Seveda smo bili, ko smo jo pogledali in prebrali naslov, nekoliko razočarani, a kmalu smo se prepričali, da ne v svojo škodo. Pričakovali smo: „Zgodovine jugoslovanskega slovstva“, kakor je n. pr. prof. Brückner v isti zbirki napisal: „Zgodovino ruskega“ in „Zgodovino poljskega slovstva“. Toda dobili smo v polovici navadnega zvezka samo „Zgodovino starejšega jugoslovanskega slovstva“.

Pisatelj nam pa v predgovoru razloži, zakaj je to storil in mi mu moramo prav dati.

Dandanes ne moremo več govoriti o kakšnem skupnem „južnoslovanskem slovstvu“, toda nekaj je to obstajalo, in sicer na podlagi književnega delovanja svetih solunskih bratov. Seveda je v znanstveni obdelavi staro južnoslovansko slovstvo težko odtrgati od starega ruskega slovstva, ker sta med sabo v tesni zvezi. Ker se je pa zgodovina ruskega starega slovstva že močno obdelala, je bilo potrebno, da se enkrat primerno obdelata tudi staro južnoslovansko slovstvo.

S pričujočim delom se je pečal prof. Murko s predmetom, ki je za slavistiko načelne važnosti. Saj mora slovansko jezikoznanstvo in slovanska slovstvena

zgodovina, če hočeta imeti trdno podlago, izhajati iz književnega delovanja solunskih bratov. Učenjaku daje Murkova knjiga vesten pregled celega predmeta. Predvsem je pa ona pisana za širje, izobražene, a nestrokovne kroge, katerim bo služila v orientacijo.

V prvem delu podaje g. pisatelj narodopisni pregled južnih Slovanov, razpravlja o zamotanem južnoslovanskem narodnem vprašanju na edini znanstveno mogoč način in izraža nazore, katere bodo morali sprejeti tudi politiki v svoje programe. Etnografično so južni Slovani samo ena masa, imena Slovenec, Srb, Hrvat, Bulgar so le politična imena, katera so si v posameznih krajih nadevali včasih le bolj slučajno. Mi smo ena etnografična masa, katero loči politika, kultura, vera, včasih samo slučajno „prepričanje“ na več delov.

V drugem delu govori o zgodovini južnih Slovanov do časa, ko so razvili svojo književnost in o raznih kulturnih vplivih, ki so med njimi delovali.

PRESTOLNICA BOLGARSKEGA CARJA V SOFIJI

Koliko lastnosti, navad, ustanov naših pradedov, ki so se včasih pripisovali pristnemu slovanskemu značaju, se pri natančnejšem opazovanju izkaže kot produkt vplivov tuje kulture. Oni idilični stari Slovani, katere so nam nekdanji domorasli slavisti in po njihovem zatrjevanju celo šolske knjige tako lepo opisovali, so že izginili popolnoma. Naši pradedi so bili krepki, divji vojaki, znali so pobijati in ropati, da kaj, zmuhtani so bili v vseh vojaških rečeh, zato se niso dali tako radi iztrebiti, ampak so celo oni sprejeli v sebe celo vrsto tujih narodnostnih elementov. Bili so sposobni ustanavljati države in si osvajati tujo kulturo. Naša zgodovina ni tako idilična in melanholična, kot so jo nam včasih opisovali.

Jugoslovanska književnost se je pričela z delovanjem solunskih bratov. Komaj se dobi oseba v zgodovini, katero bi razni ljudje tako trgali vsak na svojo stran, kakor sv. Cirila in Metoda. O tem vprašanju bo prinesel „Čas“ v prihodnji številki informativen članek. Gosp. profesor Murko stoji na stališču panonske legende, kateri zaupa skoraj popolnoma. V resnici je to tudi edino mogoče stališče v tem vpra-

šanju. Seveda se pristaši vzhodne cerkve ž njim ne bodo strinjali.

Kar zadeva brižinske spominke, se je težko strinjati s prof. Murkom, da se da „vpliv cerkvene slovenščine nanje z dobrimi razlogi zanikavati“. Sorodnost drugega in tretjega fragmenta z homilijo svetega Klimenta bulgarskega in z odstavkom v sinajskem evhologiju priča pač o medsebojni zvezi in vplivu. Tudi marsikake slovniške posebnosti se bodo lažje razložile s pomočjo cerkvene slovenščine kot že „izumrlih slovenskih narečij.“

Jako dober je članek o slovanskem cerkvenem jeziku pri Hrvatih na adrijskem pobrežju. Ta predmet nam je prvi prof. Murko znanstveno in pregledno obdelal v časopisu: „Österreichische Rundschau“ in v

tu navedenem članku. Za starobulgarsko in starosrbsko slovstvo je sicer našel tvarino že bolj obdelano, Pypijn jo obravnava dovolj obširno in tudi „Archiv“ je prinesel o tem mnogo temeljitih specialnih člankov, toda, kdor ve, koliko truda in časa stane človeka zbiranje, četudi že več ali manj obdelanega materijala, in njegovo urejevanje, bo tudi tu vedel ceniti Murkovo delo. Širšemu občinstvu je šele sedaj postalo mogoče pregledati bogato staro južnoslovansko slovstvo pod eno, enotno perspektivo. Zlasti pa Jugoslovan, ki hoče dobiti celoten, nekoliko natančnejši pregled slovstvene in kulturne zgodovine svojega naroda, bo moral najprej seči po gori navedeni knjigi prof. Murkota.

Dr. L. L.

To in ono.

Razstava kluba slovenskih umetnikov „Sava“ v Varšavi.

Letošnje spomladi je priredil klub slovenskih upodablajočih umetnikov „Sava“ razstavi v Varšavi in Krakovu.

Rojaki so gotovo radovedni, kak vtis je naredil prvi nastop slovenskih umetnikov med severnimi brati, med v umetniškem oziru gotovo precej razvajenimi Poljaki?

Omeniti je treba, da je bil čas za prireditve razstave jako neugoden. Poljsko kraljestvo in zlasti srcé Poljske, Varšava, je ravnokar preživelo grozno revolucijo in je bilo še vse pod ogromno depresijo. Tam, kjer vse diši po dinamitu in krvi, kjer se je še nedavno razlegala po ulicah revolucionarna koračnica:

„Marš, marš Varšava
na bitev krvavo
sveto in pravično!“

in se je čitalo in govorilo le o napadih revolucionarjev in o vladnem obešanju in streljanju, niso bila tla in mišljenje ugodno za razstavo slik polnih miru, solnčne svetlobe in jasnih barv.

Vendar je bilo zanimanje za razstavo jako veliko, poljski listi so prinesli o njej obširna poročila, sodba vseh je bila močno enaka. Slikar in učitelj slikarstva, gospod Kazimir Broniewski, ki se je močno prizadel, da se je izvršila razstava in je bil v Varšavi ves čas Mentor zastopniku „Save“, gospodu Groharju, je napisal o nji obširno poročilo v listu „Goniec“. Ker je ta ocena ena izmed najobširnejših in vsebuje mnenja vseh drugih, dalje ker je radi stališča, ki ga gospod Broniewski zavzema na eni strani med Poljaki, na drugi strani pa s slovenskimi prireditelji razstave, je gotovo najbolj merodajna, in jo hočemo tu navesti Slovincem:

„Na rvavih tleh našega življenja, zdenervovanega vsled dogodkov poslednjih časov, zgodil se je dogodek nenavaden, a mirnega značaja.

Oddaleč, od juga, izza rek, s poza gor, kot bi se govorilo v bajki — prišla je k nam, kot družina kakih poslancev, razstava umetniških del ljudstva — četudi bratskega — vendar nam malo znanega.

Povabilo se nam je takorekoč ponudilo, toda povabilo prijateljsko; očita se nam in očitanje je pravično, da smo se zanimali za vsakega in za vse, toda nismo se zanimali

za nje, ki so nam kri naše krvi, kost naše kosti, ki so nam bližnji, z mislijo ne ravnodušni, a s srcem prijateljski.

Poslali so nam poslanca, najlepšega med lepimi, najvrednejšega te naloge med vrednimi, a nam najmilšega — mlado v prekrasnih gorah in dolinah Kranjske in južne Štajerske svežo rojeno slovensko umetnost.

Dostojen je bil nastop! Pozdravljamo jo s toplimi besedami, vedno pripravljeni in gotovi meriti se in tekmovati v stvari, katero nam prinaša . . .“

Potem nariše pisatelj na kratko zemljepisni in zgodovinski položaj Slovencev, omenja z najtoplejšim priznanjem njihovo narodno prerorenje in potem začenja z zgodovino slovenske umetnosti, opiše na kratko Wolfa in brata Šubica in preskoči k „Savi“, pripoveduje njeno ustanovitev in njene dosedanje prireditve ter konča svoj zgodovinski del članka:

„Nedolga je ta povest, toda pové mnogo. V razstavi, ki je prišla k nam v goste, moramo videti ne samo izraz gotove kulture, ampak tudi svetel simbol prerorenja nam bratskega naroda. Ta razstava je delo, ki ima dve duši, prvo morejo ceniti samo naša čustva, o drugi imamo dolžnost, da tu izpregovorimo.“

* * *

„Na nas, ki smo navajeni na najraznovrstnejše smeri umetnosti, katere nam predstavljajo naše razstave, navajeni, da se na razstavah križajo ne samo različne smeri, ampak tudi individualnosti njim se oddajočih umetnikov, dela razstava „Save“ vtisk, kakor da bi bilo delo tvorne sile samo enega umetnika, kakor da bi izšla iz samo ene delavnice. Celotne razlike, katere opazimo na razstavljenih umotvorih, izgledajo na prvi pogled, kot bi izvirale edino iz manj ali bolj srečno doseženih namenov, iz manjše ali večje strokovne izobrazbe umetnika, ali pa celo iz manjšega ali večjega naklada dela, katero je vanj vložil. Ako se bolj natančno v njih razgleda, se seveda opazi individualne razlike umetnikov, toda te so tako silno zapostavljene stališču, katero so vsi umetniki skupno zavzeli z ozirom na umetnost, enakemu, vsem umetnikom lastnemu načinu občuvati narodo, jo obdelavati in tolmačiti, da je ta enoličnost prevladajoča poteza, ki pade najprej v oči vsakemu, kdor obiše razstavo.

Če hočem opisati razstavo in poiskati motivov, ki bi nam iz vzrokov raztolmačili to prikazen, moram najprej po-